

בס"ד. יום ג', אדר"ח אדר, ה'תשל"ה

(הנחה בלתי מוגה)

ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לכו תקחו את תרומתי, וזאת התרומה אשר תקחו מאתם גו², ומונה את הי"ג דברים. וידוע הדיוק בזה מה שאומר ג"פ תרומה, דלכאורה הול"ל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לכו זהב וכסף וגו'. ואיתא על זה בירושלמי, והובא בפירש"י עה"ת⁵, שהכתוב מדבר בג' תרומות. דאף שבפירוש מדבר רק בנוגע תרומה אחת, הוא מרמז לעוד ב' תרומות, ולכן אומר ג"פ תרומה. וכמו שמפרש בירושלמי, ויקחו לי תרומה וגו' זו תרומת אדנים, מאת כל איש אשר ידבנו לכו תקחו את תרומתי זו תרומת שקלים [שמהם קנו קרבנות צבור], וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זו תרומת המשכן. וזהו מה שאיתא⁶ שמונה כאן י"ג דברים, אף שלכאורה יש כאן ט"ו דברים, כי הדברים השייכים למלאכת המשכן וכלי המשכן הם רק י"ג, משא"כ שמן למאור וכו' הם ע"ד הקרבנות שבמשכן, ולכן אינם מן החשבון⁷. וצריך להבין, מכיון שהכתוב מדבר בג' תרומות, מדוע בפרטיות מדבר רק בנוגע לתרומת המשכן (זהב כסף וגו'). וגם צלה"ב שינויי הלשונות שבג' תרומות אלו, שבתרומת האדנים נאמר הלשון לי תרומה, היינו שמזכיר את הקב"ה (לי) וגם ענין התרומה בפני עצמו, כתרומת השקלים נאמר תרומתי, היינו שהענין דתרומה כאן הוא לא ענין בפני עצמו כ"א תרומתי, תרומת הקב"ה, ובתרומת המשכן נאמר וזאת התרומה, תרומה סתם (ולא נזכר בה הקב"ה). גם צלה"ב מה שאיתא במדרש⁸ זהב כנגד מלכות בבל כו' כסף כנגד מלכות מדי כו' נחשת כנגד מלכות יון כו' ועורות אלים מאדמים כנגד מלכות אדום כו', שזהו דבר פלא, מהו השייכות של ענין הגליות להענין דועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם⁸.

ויובן זה ע"פ המבואר בדרושי רכותינו נשיאינו⁹ (בענין בג' תרומות הכתוב מדבר). שג' תרומות הם ג' הענינים דתורה תפלה ומצוות, שהם ג'

(1) מאמר זה נדפס — בשינויים — בלקו"ש חלק טז ע' 292 ואילך. (2) פרשתנו (תרומה) כה, כ"ג. (3) פרש"י ודעת זקנים מבעלי התוס' ריש פרשתנו. תנחומא כאן ה. שהש"ר פ"ד, יג. וזה ח"ב קמח, א. (4) שקלים פ"ה ה"א. (5) ריש פרשתנו. (6) מקומות שבהערה 3. (7) אוה"ת פרשתנו ע' א' שפג. א' שצ. א' תי. א' תי. וראה ע"ז ברע"ב בוש"ך עה"ת כאן. (8) תנחומא פרשתנו ז. וראה שמו"ר פל"ה, ה. (8*) פרשתנו כה, ח. (9) ראה אוה"ת פרשתנו ד"ה ויקחו לי תרומה ע' א' שנט ואילך. שם ע' א' תיג.

העמודים תורה עבודה וגמ"ח, שעבודה (עבודת הקרבנות) הו"ע התפלה, וגמ"ח היא כללות כל המצוות, כידוע שכל המצוות הם בימין, מדת החסד. ועפ"ז יובן השייכות של ענין הגליות לתרומת המשכן. דהנה ההפרש שבין ג' הענינים (תורה, עבודה וגמ"ח) הוא, שתורה היא המשכה מלמעלה למטה, וכמ"ש¹⁰ הלא כה דברי כאש, שהתורה גם כמו שהיא למטה היא דברי, דברי הקב"ה, שלכן מה אש אינו מקבל טומאה אף דברי תורה אינן מקבלין טומאה¹¹. עבודה היא העלאה מלמטלמ"ע, שהרי הקרבנות הוא לאחרי שמקדישין אותם (שאו דוקא נעשים לקרבנות), היינו שאין זה העולם כמו שהוא מצד עצמו כ"א כמו שנתעלה למעלה. דכמו"כ הוא גם בתפלה, שתכלית השלימות דתפלה הוא שהיא סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה¹². וגמ"ח, קיום המצוות, הוא דוקא בדברים הגשמיים¹³ כמו שהם נמצאים למטה, תפלין בקלף גשמי וציצית בצמר גשמי ועד"ז בכל המצוות. וזהו מה שאיתא באגה"ק¹⁴ בנוגע למצוות דוקא שהם כמדירה והגבלה, משא"כ בתורה כתיב¹⁵ ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים, ועד"ז גם בעבודה, שהשלימות דתפלה הוא כשהיא באופן דוראשו מגיע השמימה, ענין ככל מאדך שבק"ש או כעבדא קמי מרי שבשמו"ע¹⁶, שהוא היפך המציאות דעולם, אדרבה, הו"ע הביטול, ביטול היש או ביטול במציאות. ועפ"ז יובן השייכות של ענין הגליות לתרומת המשכן, כי בזה"ג הו"ע החומריות ועכ"פ ענין הגשמיות, ובזה היא עבודת האדם לעשות לו ית' דירה בתחתונים בתחתון שאין תחתון למטה ממנו, ולכן זה שייך לתרומת המשכן שהו"ע המצוות כנ"ל, כי גם הענין דקיום המצוות [גם בזמן הבית] הוא בגשמיות דוקא. ואף שישנם מצוות דחובת הלכות, הרי מבואר בכ"מ ובפרט בדרושי רבינו נשיאנו כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁷, שאהבת ה' ויראת ה' צריכות להיות באופן כזה שיהי' ניכר בהבשר דלב הגשמי הכיוון או ההתפשטות, ועד"ז הוא בנוגע להבנה והשגה שזה ניכר במוח הגשמי כמו שהוא כלי השכל, ועד שזה ניכר בהגידול או בהקמטים שנעשים בהמוח, כמבואר בכ"מ¹⁸.

ועל פי זה יובן גם שינויי הלשונות (שבג' התרומות). שבתחילה נאמר ויקחו לי תרומה, וידוע הדיוק בזה, דלכאורה הול"ל ויתנו לי תרומה ומדוע נאמר ויקחו לי תרומה. ואף שאמרו חז"ל¹⁹ שע"י ויקחו לי תרומה אותי אתם לוקחים, הרי לכאורה ענין זה הוא לא רק בהמצוה דתרומה כ"א בכל הענינים דתו"צ, ומדוע נאמר בתרומה דוקא ויקחו לי גו'. אך הביאור בזה, דמכיון

10) ירמ" כג, כט. 11) ברכות כב, א. 12) ויצא כת, יב, זהר ח"א רסו, ב. ח"ג שו, ב. תיקוני זהר תיקון מה. 13) ראה אזה"ת שם ע' איתג. 14) סימן י. 15) איוב יא, ט. 16) שבת י, א. 17) סה"מ תרצ"ז ע' 215. שם ע' 282. וש"נ. 18) סה"מ תרצ"ז ע' 254. וש"נ. 19) ויק"ר פ"ל, יג.

שויקחו לי תרומה קאי על העבודה כמו שהיא בקו התורה²⁰ שהיא המשכה מלמעלמ"ט, דודי לוי²¹, לכן נאמר כאן ויקחו לי (ולא ויתנו), כי העבודה דקו התורה היא לא ויתנו היינו העלאה מלמטלמ"ע, כי אם, הענין דויקחו לי, המשכה מלמעלה למטה, מה שאותי אתם לוקחים²², דאורייתא וקוב"ה כולא חד²³, ואומר בזה הלשון ויקחו לי, לוי²⁴ היינו עצמות אוא"ס, ולכן אמרו רז"ל²⁵ כל מקום שנאמר לי אינו זו לעולם, לפי שזהו בחי' אני הוי' לא שנית²⁶. והגם שזה נמשך עד למטה מטה, דהגם שהוא עצמות, בחי' עתיק, מ"מ הרי זה נמשך עד למטה מטה, עד גם בגלות מצרים, שלכן הענין דיהיו לך לבדך ואין לזרים אתך²⁷ נאמר גם גבי מצות קידוש החודש²⁸ שניתנה בגלות מצרים, מ"מ, מכיון שהוא המשכת העצמות לכן אינו זו לעולם גם כמו שהוא נמשך למטה. דזה גופא מה שצריך לומר שאינו זו לעולם הוא מצד זה שנמשך למטה, ומכיון שמצד הדרגא והמקום שנמשך בו הי' צריך להיות זו, הנה על זה אומרים שאינו זו לעולם, לפי שהוא המשכת העצמות.

ואומר בזה הלשון ויקחו לי תרומה, וידוע שכתיבת תרומה יש ב' פירושים, תרומה מלשון הרמה²⁹ ותרומה מלשון הפרשה³⁰. שהם ב' ענינים הפכים. דתרומה מלשון הרמה הוא שהתרומה ברוממות כו', משא"כ תרומה מלשון הפרשה, הרי גם לאחרי שמפרישים נמצא הדבר באותו המקום וכל ענין ההפרשה הוא להפריש בין שני דברים שדומים זל"ז. וזהו"ע ויקחו לי תרומה, כי בתורה ישנם ב' הענינים. דנוסף להידוע שתיבת תרומה מרמזת על תורה, כי תרומה הוא אותיות תורה מ"י³¹, והוא מה שהתורה ניתנה למ' יום, הנה השייכות דתרומה לתורה הוא גם מצד זה שבתורה ישנם ב' הפירושים שכתיבת תרומה, הרמה והפרשה. דענין תרומה מלשון הרמה שבתורה הוא, שכאשר הלימוד הוא כדבעי הנה סוף סוף הוא מגיע להענין דלימוד התורה לשמה, לשם התורה, וע"ד מה שאיתא בספר הבהיר³² (הובא בזהר³³ ומבואר בכ"מ בחסידות³⁴) שדוד הי' מחבר תורה כהקב"ה. וענין תרומה מלשון הפרשה שבתורה הוא בתחילת הלימוד, שתחילת הלימוד צ"ל אדעתא דנפשי³⁵ ומזה בא

(20) תניא פרק מז. אה"ת פרשתנו ע' א'שנא. אישנט ואילך. (21) שה"ש ב, טז. (22) ראה שמור"ר פל"ג, א. שם, ו. תניא שם. (23) מובא כתניא פ"ד ורפכ"ג בשם הזהר. וראה זהר ח"א כד, א. ח"ב ס, א. (24) לשון האה"ת פרשתנו ע' א'שפא. (25) ויק"ר פ"ב, ב. (26) מלאכי ג, ו. (27) משלי ה, יז. (28) שמור"ר פט"ו, כג. (29) זהר פרשתנו קמז, א. (30) פרש"י ריש פרשתנו (ד"ה תרומה). (31) זהר ח"ג קעט, א. תיקוני זהר תיקון יז (לא, ריש ע"ב). אה"ת פרשתנו ע' א'שמה ואילך. אישפור. סה"מ תש"ט ע' 151. (32) סימן קצו. (33) ח"ג רכב, ב. (34) לקו"ת שלח נא, א. אה"ת נ"ך ח"ב ע' תתקיד. ובכ"מ. (35) ראה פסחים סח, ב.

אח"כ גם שהתורה נקראת על שמו³⁶, הנה הלימוד שאדעתא דנפשי' פועל בהמקום והדרגא שלו כמו שהוא נמצא קודם הלימוד, אלא שבמקום זה גופא נעשה בו עילוי. ובדוגמת ענין ההפרשה, שהדבר המופרש הוא נמצא באותו המקום שהי' קודם, שהרי גם כשאומר חטה זו שבצפון או בדרום תהי' תרומה נעשית לתרומה, אע"פ שנמצאת באותו המקום שהיתה קודם, אלא שאעפ"כ החטה היא מוקדשת והיא בהפרשה והבדלה מכל שארי החטים של הכרי הנמצאות בסמיכות לה. וזהו ויקחו לי תרומה, דהגם שהיא תרומה סתם ולא תרומתי, כי מכיון שענין התורה הוא המשכה למטה דוקא, ובפרט ענין התורה כמו שהוא בתחילת הלימוד, הרי הענין דתרומתי (תרומת הקב"ה) אינו בגילוי, מ"מ נאמר על זה ויקחו לי, אותי אתם לוקחים, ובאופן דלי שאינו זו לעולם, כי התורה היא נצחית גם כמו שנמשכה למטה מטה, וכמו שמביא כ"ק אדה"ז³⁷ ענין זה (שהתורה היא נצחית) גם בנוגע לכינונים, ואפילו בנוגע לאלו שהם למטה ממדרגת הכינונים (וואס ביי זיי דארף מען באוואַרענען הענין דכי קרוב אליך הדבר מאוד בפיוך ובלבבך לעשותו³⁸), שהתורה היא נצחית בכל מקום ובכל זמן ובכל דרגא ודרגא שבבני".

ואחר כך נאמר מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי, שזה קאי כנ"ל על קו העבודה, קרבנות ותפלה. שהרי תרומת השקלים קנו מהם קרבנות צבור³⁹, ואף שזה הי' גם לבדק הבית כראיתא בירושלמי⁴⁰, הנה עיקר הענין דתרומת השקלים הוא עבור קרבנות צבור, כמ"ש בפרש"י על התורה³⁹. וזהו גם מ"ש אשר ידבנו לבו, שהלשון ידבנו לבו קאי על הענין דעבודה שבלב, שאיזהו עבודה שבלב זו תפלה⁴⁰. וזהו גם מ"ש מאת כל איש, ומביא כ"ק אדמו"ר הצ"צ באוה"ת⁴¹ את תורת הרב המגיד⁴², שפירוש כל איש הוא שכולו איש. שהכוונה בזה היא⁴³ שבאדם יש שתי נפשות נפש אלקית ונפש הבהמית, דנה"ב נקראת בשם בהמה לפי שהיא רוח הבהמה היורדת היא למטה⁴⁴, ופירוש כל איש שכולו איש הוא שגם נה"ב נכללת בבחי' אדם. וענין זה (הבחינה דכולו איש) נעשה ע"י עבודת התפלה, דזהו מאת כל איש אשר ידבנו לבו, שע"י ידבנו לבו שהו"ע עבודת התפלה (כנ"ל), עי"ז נעשה כל איש, שכולו איש. ומסיים בזה תקחו את תרומתי, שבתיבת תרומה יש ב' פירושים הרמה והפרשה (כנ"ל), כי גם כעבודת התפלה ישנם שני ענינים אלו (ע"ד שני הענינים שנת"ל בלימוד התורה), כמבואר בכמה דרושים.

36) ע"ז יט, א. (37) תניא פרק יז. (38) נצבים ל, יד. (39) פרש"י ריש פרשתנו. תשא ל, טו. שקלים רפ"ד. רמב"ם הל' שקלים רפ"ד. (40) תענית ב, סע"א. (41) אוה"ת פרשתנו ע' אישסג. (42) אור תורה לה"מ לה, ג"ד. (43) אוה"ת שם. (44) קהלת ג, כא.

ואחר כך נאמר וזאת התרומה אשר תקחו מאתם ומונה כאן י"ג דברים⁴⁵ (כנ"ל בתחילת המאמר), דאף שיש מקום למנות ט"ו דברים⁴⁶, וגם יש מקום (כדיעה אחת במדרש⁴⁷) למנות י"א דברים כי ג' המינים תכלת ארגמן ותולעת שני נחשבים לאחד, מ"מ מונה כאן דוקא י"ג דברים. והנה במ"א⁴⁸ מבואר שהי"ג דברים הם כנגד י"ג תקוני דיקנא, שכללותם הם למעלה מהשתלשלות. ובהמשך עת"ר⁴⁹ מבואר שהי"ג דברים הם כנגד הע"ס וג' ראשי ראשים שהם למעלה מהשתלשלות, שעד"ז גם בעולמות הו"ע תלת עלמין. בי"ע, אצילות ועולמות א"ס שלמעלה מאצילות. הנה המספר י"ג דברים, שמורה על בחי' שלמעלה מהשתלשלות, היא דוקא בתרומה הג' שקאי (כנ"ל) על העבודה שבהקו דקיום המצוות בגשמיות דוקא, בעוה"ז התחתון שאין תחתון למטה ממנו. דהנה לימוד התורה יש גם בג"ע, וכן עבודת התפלה יש גם בהנשמות כמו שהם למעלה קודם ירידתן למטה, וכמ"ש⁵⁰ חי הוי"ו אלקי ישראל אשר עמדתי לפניו ואין עמידה אלא תפלה⁵¹, דפסוק זה קאי על הנשמה קודם ירידתה למטה⁵², וכן יש עבודת התפלה בהנשמה לאחרי צאתה מהגוף, וגם במלאכים שהרי עיקר עבודת המלאכים הוא באמירת שירה שהו"ע התפלה, משא"כ קיום המצוות הוא דוקא בעולם הזה התחתון שאין תחתון למטה ממנו. דזהו ג"כ השייכות דתרומה הג' (הקו דקיום המצוות) להי"ג דברים זהב כסף ונחשת וכו' שמורים על ענין הגליות, וכדאייתא במדרש⁵³ (הובא לעיל בתחילת המאמר) זהב כנגד מלכות כבל וכו'⁵³, שבענין הגלות יש כמה מדריגות. דכללות הענין דירידת הנשמה לבירא עמיקתא (עוה"ז) הו"ע הגלות, ולאחרי זה, בעוה"ז גופא, כמו שירד ע"י חטא עה"ד, ולאח"ז משחרב בית המקדש. וגם לפני"ז, כמו שהענינים (דחטא עה"ד וכו') הם בשרשם, ענין מיעוט הירח ועוד לפני"ז ענין שבה"כ דתהו"כ⁵⁴. הנה כל ירידות אלו הם ירידה צורך עלי". וע"ד המבואר בהמשך דיום ההילולא⁵⁵ אשר דוקא בהתחתון תחתון ביותר בא הגבוה גבוה ביותר, ואדרכה, זה גופא שהוא תחתון תחתון ביותר זה מורה ששרשו הוא גבוה גבוה ביותר, ועד"ז הוא גם בעבודה, שדוקא ע"י העבודה דקיום המצוות שהם בעוה"ז התחתון דוקא, מגיעים למעלה יותר מהבחינה שמגיעים ע"י העבודה דקו התורה והקו דתפלה. שלכן המספר י"ג,

(45) ראה מקומות שבהערה 3. וראה בהמצויין בהערה 7. (46) בחיי פרשתנו כה. ז. כלי יקר שם. ג. (47) ברייתא דמ"ט מדות. הובא בילקוט שמעוני פקודי רמז תכד. (48) אוה"ת פרשתנו ע' א' שפג. (49) סד"ה וזאת התרומה (סה"מ עת"ר ע' קנח). (50) מלכים"א יז. א. (וראה לקו"ש חלק כה ע' 147 הערה 53. וש"נ). (51) ברכות ו. ב. (52) ראה סה"מ ה'ש"ת ע' 13. תש"ח ע' 211. ובכ"מ. (53) ראה אוה"ת פרשתנו ע' איתו ואילך. (54) ראה ד"ה על כן יאמרו המושלים תרצ"א פרק ב (סה"מ קונטרסים ח"א קצב, א ואילך). (55) ד"ה באתי לגני ה'ש"ת פרק יב ואילך.

שמורה על למעלה מהשתלשלות (כנ"ל). הוא דוקא בתרומה הג', הקו דקיום המצוות. דאע"פ אשר לכאורה, ענין הכי נעלה הוא הענין דויקחו לי תרומה שהוא הקו דתורה, ועד"ז יש גם מעלה בעבודת התפלה שענינה הוא העלאה למעלה מעלה, עד שמתעלה גם למעלה מהדבר הוי' שבתורה שנקראת על שמו (של האדם), הנה כל עילויים אלו אינם בערך להעילוי שבמעשה המצוות, הענין דמעשה גדול (שלעתידי יהי' ההלכה דמעשה גדול⁵⁶). מצד המעלה שישנה בהתחנות דוקא. ובדוגמת המעלה דשכט יהודה על שכט יוסף, ובדוגמת מעלת המקדש על הענינים שהיו לפניו⁵⁷, שהגם שועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם כולל גם את המשכן, דמשכן איקרי מקדש ומקדש איקרי משכן⁵⁷, מ"מ השלימות דמקדש, הענין דבאתם אל המנוחה ואל הנחלה⁵⁸, הוא לא כאשר קורות בתינו ארזים⁵⁹ כ"א בהמקדש שהי' מדומם דוקא, דכמו"כ הוא המעלה דמשיח בן דוד ושכט יהודה בכלל על משיח בן יוסף ושכט יוסף בכלל, כמבואר בהדרושים⁶⁰.

וזהו כאחד באדר משמיעין על השקלים⁶¹, דאף שהשקלים הוא תרומה הב' שממנה קנו קרבנות צבור, מ"מ נכלל בזה גם תרומה הא' והג', כי בכדי שיהי' אפשר להקריב קרבנות צבור צריך להאדנים (תרומה הא') שהם יסוד כל הענינים, וגם צריך לבנין המשכן, ועד"ז לבנין המקדש דאיקרי משכן, שאז דוקא אפשר להיות הקרבת הקרבנות בשלימות, משא"כ הקרבנות שבבמה גדולה ובמה קטנה אינם בשלימות. דתכלית השלימות הוא בבנין המשכן (וכפרט בבנין המקדש), בזאת התרומה אשר תקחו מאתם ב"ג דברים גשמיים דוקא, וכמו שמסיים בכתוב (בנוגע לתרומה הג' דוקא) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. אלא שבזה נכלל ברמז גם תרומת האדנים ותרומת השקלים שהם באים בכדי שיהי' אח"כ ושכנתי בתוכם ע"י ועשו לי מקדש, שע"י הפעולה וואס מען טוט אויף בהתחנות שאין תחתון למטה ממנו, עי"ז דוקא עושים דירה לו ית', ושכנתי בתוכם. והתחלת ענין זה (דקרבנות צבור, אשר השלימות דקרבנות הוא בבנין המקדש דוקא, כנ"ל) הוא כאחד באדר, שבו משמיעין על השקלים. ואף שהטעם לזה הוא (כמבואר בנגלה⁶²) דהוא בשביל חודש ניסן [שבו נגאלו וכו עתידיי' להגאל⁶³], דלהיות שבאחד בניסן צריך להביא קרבנות צבור מן התרומה החדשה כמ"ש⁶⁴ זאת עולת חודש בחדשו, לכן שלשים יום קודם ר"ח ניסן משמיעין

(56) אוה"ת ר"פ ויגש. לקו"ש חכ"ה ע' 263. וש"נ. (57) עירובין ב, א. (58) פ' ראה יב, ט. (59) שה"ש א, יז. וראה פרש"י תרומה כו, טו. (60) תו"א, תו"ח וואה"ת ר"פ ויגש. (61) שקלים פ"א מ"א. (62) מגילה כט, ב. ירושלמי שקלים שם. (63) ר"ה יא, א. שמו"ר פט"ו, יא. (64) פינחס כח, יד.

ומכריזין על השקלים, מ"מ, ההכרזה שבאחד באדר זהו כבר ההתחלה כדיבור, ומזה בא אח"כ לידי מעשה בפועל, בגאולה האמיתית והשלימה בקרוב ממש ע"י משיח צדקנו, שיבנה בית המקדש במקומו⁶⁵, ושם נקריב לפניך כמצות רצונך⁶⁶, בעגלא דידן.

(65) רמב"ם הל' מלכים ספי"א. (66) ראה תו"ח ר"פ ויחי. המשל וככה תרל"ז פי"ז ואילך. ועוד.